

Малі річки - ВЕЛИКІ БІДИ

Нинішнє літо, слава Богу, на Буковині минуло без повеней. Правда, трохи тривог завдала весна — надто дощило у травні.

Особливо велика кількість опадів випала на території Сторожинецького району, спричинивши вихід з русла річки Малий Сірет. Зокрема, постраждав хутір Гільче — стихія зруйнувала дерев'яний міст, який сполучав його з Баниловим-Підгірним. На щастя, вода не дісталася села, лише у кількох місцях зруйнувала полотно основної дороги та пошкодила ґрунтову, ізолювавши од світу шість житлових будинків хутора Поляни. Спеціально створена комісія визначила: на відновлення дороги потрібен мільйон гривень, а для зміцнення берега впродовж тієї ділянки — у шість разів більше.

У районі знову згадали про державну Програму берегоукріплення малих річок. А їх на території налічується декілька. Проте ні Малий Сірет, ні Сіретель, ні Петрівчанка не підлягають руслорегулюванню. Хоча останні найбільші дві повені — 2008 і 2010 років — заподіяли чимало шкоди мешканцям Банилова-Підгірного, Давидівки, Череша, Буденця, Нижніх Петрівців, Верхніх Петрівців, Красноільська.

Торік зблиснула надія, що крутий норов річок трохи приборкають, коли до району навідалися фахівці з Кабінету Міністрів України.

Хотіли на власні очі побачити реальну картину, тож побували майже в усіх згаданих селах.

Переконалися: не лише існує загроза їх підтоплення, а й часткового руйнування. Адже траплялися на очі хати, від яких до води всього 7-10 метрів. Саме такі ділянки були визначені першочерговими у реєстрі об'єктів берегоукріплення. На виконання цих робіт необхідно було 17 мільйонів гривень. Але у держбюджеті такої суми не знайшлося.

Чигає над буковинськими місечками і селами іще одна небезпека — зсуви ґрунту. Їх сумний «рекорд» досі утримують Костинці того ж таки Сторожинецького району — в 1999 році після зливних дощів село «поїхало» разом із понад 20 мільйонами кубічних метрів землі. Впевненості, що подібне не повториться, немає. Зокрема, зсуви охоплюють 70-90% території сіл Великий Кучурів, Тисівці, також серйозно загрожують Комарівцям, Іжівцям, Верхнім Петрівцям, селищу Красноільськ.

Загалом, відзначалося у Національній доповіді про стан техногенної та природної безпеки в Україні за 2012 рік, на Буковині зсувні процеси мають розвиток в 170 населених пунктах. Після катастрофічних злив у липні 2008 та в червні 2010 року ті процеси активізувалися. Значна кількість ділянок, наголошують учені, перебуває у стадії підготовки до сповзання. Коли це може статися, у першу чергу, залежить від погодних умов. Однак може «посприяти» і людський фактор. Скажімо, в зоні впливу Дністровського водосховища, після його заповнення, проявили себе техногенні зсуви у древніх відкладах протерозою. Їх об'єми сягають 7 млн кубометрів.

За словами науковців, Буковина являє собою полігон сучасного активного рельєфно-формування з інтенсивним розвитком зсувних процесів. Їх зафіксовано понад 1630, з них 394 активних, 96 небезпечних. Наприклад, на схилах долини Прута площі зсувних ділянок сягають більше 100 га, враженість територій — до 60%, а протяжність зсувних зон правих притоків ріки — до 15 км.

Ще шмат банилівпідгірської землі прихопив Малий Сірет.

новосели легалізували забудови. Але чи достатньо безпечні вони для проживання, якщо земельні ділянки ще на стадії їх вибору не обстежили фахівці, на висновках котрих ґрунтується проектування?

За останні чотири десятиліття у Карпатському регіоні трапилося 12 катастрофічних повеней. Буковина відчула їх сповна. Зокрема, у липні 2010 року було підтоплено майже 30 тис. га земель. Тоді, пригадую, із мальовничого горбочка «опустився» майже до розбурханого Черемоша хутір Хорови — зрушили з місця майже 5 мільйонів тонн землі! Були навіть побоювання, що та маса може перекрити річку, створивши своєрідну дамбу. Тоді масштаби лиха могли б бути ще більшими.

Зсув охопив 30-гектарну площу, зруйнував 25 житлових будинків, упали стіни господарських будівель, роз'їхалися в різні боки яблуневі садки. Пішли розмови, що людям не слід було там оселятися, бо начебто під хутором існує підземне озерце. І води у ньому побільшало, бо довкола суцільно вирубують ліси.

Однак віддавна маниз гуцулів той поголий схил гори, звідки відкривалася красива панорама Карпат. Отож один звів там хату, за ним — другий, присусідився третій...

У перші ж дні після стихії місцева влада тимчасово влаштувала потерпілі сім'ї на ближчу турбазу. В уряді довго мізкували, як зарадити їхній біді. Позаяк немає поблизу вільної землі для відбудови, як в Чор-

ногузах сусіднього Вижницького району, яке постраждало від зсуву влітку 2008 року (до зими людей переселили у зведені державним коштом новенькі котеджі), то вирішили роздати по 100 тисяч гривень компенсації на кожен зруйнований двір. Мовляв, думайте самі, як краще розпорядитися тими грошима.

Задача не проста. Щоб почати будівництво заново, передусім потрібна земельна ділянка. І в безпечному місці, щоб, не дай Боже, не довелось ще раз пережити подібне жахіття.

— А в нас — жодної сотки земель запасу, — оглядається у минуле Орися Андрюк, котра невдовзі після тієї драматичної події очолила Підзахаричівську сільську раду. — Купити ж — дуже дорого, в 100 тисяч можна не вкластися. А ще ж потрібні будівельні матеріали... Ставити хату в чагарниках чи на горбах, де сінокоси — ніхто не піде. Словом, лише три сім'ї, відправивши своїх близьких на заробітки за кордон, згодом змогли придбати обійстя в інших селах. Іще двом сім'ям — ліквідатора аварії на ЧАЕС та багатодітній родині — ми віддали для проживання колишній сільський клуб. Це приміщення вони дотепер доводять до ладу. Решта ж на свій страх і ризик змушені повертатися на напівзруйнований хутір. Потроху ремонтують понівечені хати, відновлюють запущені городи і садки. За скромні бюджетні кошти сільська рада

найняла екскаватор, щоб прокопав кілька ровів для водовідведення. Можливо, таке повернення виходить за межі здорового глузду, адже місцевість непевна, проте який вихід у людей? Думалося, що настануть у державі кращі часи, але прийшли ще скрутніші.

Між тим, і в згаданих Чорногузах, де, вважалося, «зсувну» проблему знято, тривоги залишилися — частина села досі «сидить» на плавучих ґрунтах. У найбільш небезпечній зоні — 35 будинків, на деяких уже з'явилися тріщини. Тому, кажуть люди, перед кожною зливою вони збирають пожитки, готуючись до евакуації. Але куди?

Мабуть, не було б підстав для таких хвилювань, якби після зсуву 2008 року тодішній Кабмін України не лише подбав про відбудову житла, але й подбав про фінансування комплексу попереджувальних заходів, аби біда не підступилася більше до села. Проте обіцяні кошти на водовідведення й укріплення небезпечних схилів до Чорногузів не дійшли. Тепер, тим паче, годі сподіватися на них.

Тим часом село боронить свою землю давнім народним методом — ділянки, де стихія найімовірніше може проявитися, люди щільно обсаджують акаціями. Головне, щоб швидше і глибше вкоренилися.

Зенон МИХЛИК

Чернівецька область Фото автора